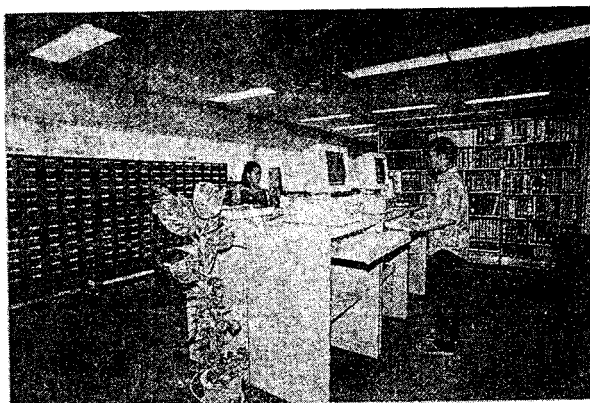

سواد رایانه‌ای و اطلاعاتی: چالش‌های پیش روی اطلاع‌رسانان مدرن در آستانه قرن بیست و یکم*

نویسنده: و. سرینی واسولو^۱

مترجم: حمیدرضا جمالی مهموئی^۲

کلام مترجم

صاحب نظری در جایی گفته بود: "واقعاً وقتی صورت و محتوای درس‌هایی را می‌بینیم که به دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی ما در دانشگاه‌ها تدریس می‌کنند به ناچار از خود می‌پرسیم اینها را برای چه قرنی تربیت می‌کنند؟" (گفتگو با عبدالحسین آذرنگ در جهان کتاب، سال ۴، شماره ۳ و ۴، ص ۴۸) به یقین باید گفت برای قرن بیست و یکم تربیت نمی‌شوند. اکنون که در آستانه قرن بیست و یکم قرار داریم مادامی که به محتوا و نحوه ارائه دروسی چون آشنایی با سیستم‌ها و فن‌آوری اطلاعات، داده‌پردازی، ذخیره و بازیابی اطلاعات، آشنایی با بانک‌های اطلاعاتی و دیگر دروسی که با عناوین متعدد در دوره‌های کارشناسی و کارشناسی‌ارشد

کتابداری ارائه می‌شوند می‌نگریم، تناسب چندانی میان آنها با واقعیت‌های مبتنی بر تولید، پردازش و اشاعه اطلاعات در جهان نمی‌یابیم.

با نگاهی به پشت سر به سال‌های پس از انقلاب صنعتی و متعاقب آن اطلاعاتی در می‌یابیم که عمده تلاش ما طی این سالها در حیطه فعالیت‌های علمی که اساس پیشرفت یک جامعه هستند، معطوف استفاده بهینه از اطلاعات علمی کشورهای توسعه یافته بوده است. هر چند در این زمینه نیز توفیق چندانی حاصل نکرده‌ایم. خروج مقادیر هنگفت ارز جهت ورود متون علمی در قالب کتاب و نشریه و عدم استفاده کارآمد از آنها که بارها به آن اشاره شده گواه این مدعاست. تاکنون برخورداری از سواد خواندن و نوشتن و آشنایی

توانایی استفاده از برنامه‌های کاربردی اطلاق می‌شود تا برنامه‌نویسی. مردم که کاربران فرهیخته رایانه‌ها هستند، گاه کسانی را که از سواد رایانه‌ای سطح بالایی برخوردارند استفاده‌کنندگان قدرت خطاب می‌کنند. اطلاع‌رسان پیشرفته امروزی نوعاً کسی است که از تجارب قابل توجهی در استفاده از رایانه برخوردار بوده و از پیشرفته‌ترین وجوه کاربرد فن‌آوری اطلاعاتی برای دستیابی به اطلاعات جهان‌گستر بهره می‌گیرد. مفاهیم مختلف سواد که شناخت آنها ضروریست عبارتند از موارد زیر:

سواد رایانه‌ای:^۳ گسترشی از سواد سنتی است که مستلزم توانایی شخص در انجام اعمال اصلی و پایه با رایانه است. اعمالی مثل استفاده از بسته‌های نرم‌افزاری از پیش آماده، نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای، بانک‌های اطلاعاتی روی دیسک فشرده، پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و اطلاعات شبکه‌ای روی اینترنت.

سواد اطلاعاتی:^۴ توانایی تعیین موقعیت پردازش و استفاده از اطلاعات به صورت مؤثر است. اشخاص جهت بهره‌برداری از فرصت‌های موجود در جامعه اطلاعاتی جهانی تجهیز می‌شوند. این امر بدان معناست که شخص باید هم در مورد محمل‌های چاپی و هم محمل‌های الکترونیکی باسواد باشد. سواد اطلاعاتی را باید بخشی از تجارب آموزشی همه دانش‌آموزان قرار داد.

سواد رسانه‌ای:^۵ این مورد طوری مفهوم سواد را گسترش می‌بخشد که شامل رسانه‌هایی که پس از چاپ ظهور کرده و چشم‌انداز اطلاعاتی ما را تحت استیلای خود قرار داده‌اند نیز بشود؛ هم‌چنین این سواد به مردم جهت درک، تولید و انتقال معانی در فرهنگی متشکل از تصاویر، کلمات و صداها، نیرومند کمک می‌نماید. باسواد رسانه‌ای^۶ (که هر کسی می‌تواند بشود) قادر است رسانه‌های چاپی و الکترونیکی را رمزگشایی، ارزیابی، تجزیه و تحلیل و تولید کند.

سواد شبکه‌ای:^۷ این سواد در برگیرنده دانشی است که معنی آن متضمن مواردی است چون آگاه بودن از گستره و کاربردهای منابع و خدمات اطلاعاتی شبکه‌های جهانی، شناخت نقش و فواید اطلاعات شبکه‌ای^۸ در حل مشکلات و

موضوعی جهت استفاده از متون علمی کفایت می‌کرد. اما اکنون صحبت از اطلاعات شبکه‌ای و رسانه‌های الکترونیکی و دیجیتال است. کشورهای پیشرفته در صدد هستند برنامه‌ریزی آموزشی را به گونه‌ای تنظیم کنند که سواد اطلاعاتی، رایانه‌ای و رسانه‌ای نیز در کنار سواد سنتی تشکیل دهنده بخشی از دانش دانش‌آموختگان باشد. برنامه‌های بلندمدت توسعه همه جانبه کشور ما نیز دستیابی به جامعه‌ای پیشرفته را آماج خود قرار داده‌اند. با این حال در عمل کمتر شاهد تجلی این برنامه‌های جاه‌طلبانه در سرفصل‌های آموزش خصوصاً آموزش عالی بوده‌ایم. ضمن اینکه تصور یک جامعه توسعه‌یافته بدون وجود یک جامعه اطلاعاتی پویا در بطن آن مشکل است.

لُب کلام اینکه اگر به روند فعلی ادامه دهیم بیم آن می‌رود که در آینده‌ای نزدیک شاهد زوال این اندک تواناییمان در بهره‌گیری از اطلاعات وارداتی باشیم. حال بماند که برای حضور در عرصه حیاتی تولید و اشاعه اطلاعات در سطح داخلی و خارجی نیز حرفی برای گفتن نخواهیم داشت. نتیجه این خواهد بود که به یک واردکننده صرف فن‌آوری یا اطلاعات تبلور یافته که استفاده از آن مستلزم حداکثر ارز و حداقل اندیشه است مبدل خواهیم شد و البته عواقب فرهنگی، اجتماعی و ... آن بر کسی پوشیده نیست.

در ادامه این چند جمله درد دل، ترجمه مقاله کوتاهی را می‌خوانید که طی آن مؤلف با تعریف مفاهیم مختلف سواد، ضرورت توجه به آنها را یادآور شده و به ذکر قابلیت‌هایی می‌پردازد که کتابداران در آستانه ورود به قرن ۲۱ باید از آنها برخوردار باشند. اگر چه مطالب ارائه شده مختصر است اما امیدواریم موجب تأمل بیشتر برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران آموزش کتابداری جهت بازنگری سرفصل‌های درسی و نحوه ارائه آنها شود.

و اما متن مقاله:

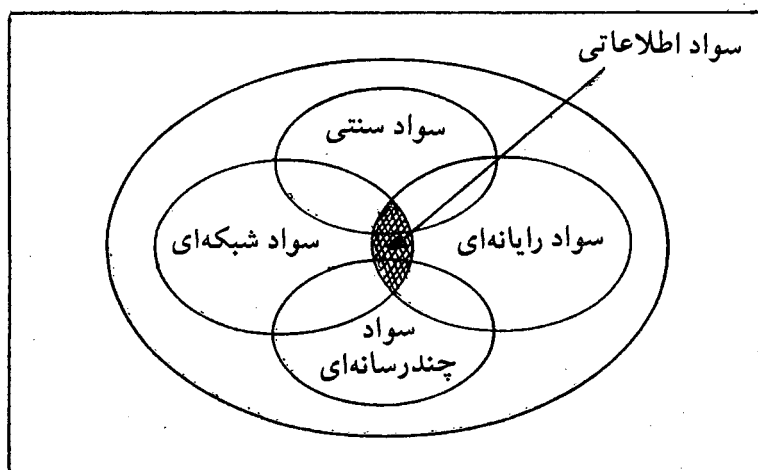
در آغاز ارائه چند تعریف برای درک عقاید عرضه شده می‌تواند مثمرتر باشد. **سواد رایانه‌ای و اطلاعاتی** سطحی از خبرگی و آشنایی با رایانه هستند. این خبرگی بیشتر به

انجام فعالیت‌های حیاتی پایه، و شناخت نظامی که اطلاعات شبکه‌ای به واسطه آن تولید شده، سر و سامان یافته و دسترس‌پذیر می‌شوند. مهارت‌های مورد نیاز این سواد عبارتند از توانایی بازیابی انواع خاصی از اطلاعات از شبکه با استفاده از گروهی از ابزارهای کشف اطلاعات و آمایش اطلاعات شبکه‌ای و الکترونیکی به واسطه ترکیب آنها با دیگر منابع، و نیز توانایی ارتقاء کیفیت اطلاعات جهت افزودن ارزش آن در موقعیت‌های ویژه و استفاده از اطلاعات شبکه‌ای برای تجزیه و تحلیل و اتخاذ تصمیمات مربوط به مسائل شخصی و کاری و کسب خدماتی که موجب ارتقاء کیفیت زندگی می‌شوند.

دانش و مهارت‌های تعیین شده را نباید به مثابه بخشی مکمل و مضاف بر سواد سنتی تلقی کرد. بلکه باید ترجیحاً آنرا بخشی از ایده دوباره مفهوم‌سازی شده سواد در یک جامعه الکترونیکی پنداشت. این مهارت‌ها و دانش باید آماج کارکنان پیشرفته مشاغل اطلاعاتی در راستای کسب سواد شبکه‌ای قرار گیرند. نمودار ون^۹ که توسط مک‌کلور^{۱۰} در مقاله‌اش درباره سواد شبکه‌ای توسعه یافته است انگاره خوبی از مفاهیم سواد است که نشان می‌دهد سواد اطلاعاتی محل همپوشانی سواد سنتی، سواد شبکه‌ای، سواد رایانه‌ای و سواد چندرسانه‌ایست^{۱۱}.

(Mcclure, Information Technology and Libraries, June, 1994, P. 117-119)

جدولی که در ادامه ارائه می‌شود مبنای دانش و سواد رایانه‌ای و اطلاعاتی مورد نیاز اطلاع‌رسانان پیشرفته را در قرن

سواد رایانه‌ای و اطلاعاتی: چالش‌های پیش روی ...

مبنای دانش	سواد رایانه‌ای و اطلاعاتی لازم
نرم‌افزارهای سیستمی نرم‌افزارهای رایانه‌های شخصی نرم‌افزارهای کاربردی نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای مدیریت داده‌ها	داشتن تسلط کامل بر نرم‌افزارهای رایانه‌های شخصی مثل Unix, Ms office, dBase, word perfect, windows, wordstar داشتن سطح بالایی از سواد رایانه‌ای برای استفاده از نرم‌افزارهای رایانه‌های شخصی. دانش استفاده از نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای مثل TECHLIB plus, CD/ISIS, LIBSYS و غیره. RDBMS, ORACLE, DBMS
اینترنت شبکه جهانی وب پست الکترونیکی	هدایت ^{۱۸} ، مرور سریع ^{۱۹} ، پالایش ^{۲۰} . بازیابی و دسترسی، تحلیل اسناد رقومی ^{۲۱} . کاوش پایگاه‌های اطلاعاتی روی شبکه در تعدادی از منابع و جایگاه‌های شبکه جهانی وب. خلق صفحات خانگی ^{۲۲} ، تغییر و تبدیل محتوا ^{۲۳} ، فنون بار کردن فایلها ^{۲۴} . نشر الکترونیکی، ارسال پیام الکترونیکی.
شبکه‌ها	بایگانی اسناد دیجیتال، تعیین محل منابع دیجیتال، فنون مربوط به چاپ. نمایش و ذخیره‌سازی دیجیتال، مهارت‌های اتصال ^{۲۵} ، قابلیت عملکرد درونی ^{۲۶} . سواد کاوش اطلاعات الکترونیکی شامل متن کامل به صورت کارآمد.
بانک‌های اطلاعاتی روی دیسک فشرده برش یا کوتاه‌سازی ^{۲۷}	مهارت‌های کاوش: نمایه‌ها، چکیده‌ها در مقابل کلید واژه‌ها، منطق بول. سواد نصب و راه‌اندازی دیسک‌های فشرده. اتصال با واسطه Off-ramps, On-line، پیچش‌ها و چرخش‌های ^{۲۸} اطلاعات الکترونیکی.
پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته فهرست‌های همگانی پیوسته ^{۲۹} ماشینی کردن کتابخانه ^{۳۰}	خلق و نگهداری فهرست‌های همگانی پیوسته. دانش ماشینی کردن کتابخانه. طراحی و توسعه پایگاه‌های اطلاعاتی.
چند رسانه‌ای‌ها فن‌آوری منسجم‌سازی چند رسانه‌ای‌ها ^{۳۲} نظام‌های فرارسانه‌ای / چندالگویی ^{۳۴} مقاله نامه‌های شبکه‌های چند رسانه‌ای ^{۳۵}	نمایه‌سازی چند رسانه‌ای‌ها ^{۳۱} . کاوش و بازیابی متن تصاویر و دیگر اشیاء چند رسانه‌ای. پردازش تصویر، پردازش شیء مدار تشخیص صدا ^{۳۳} . قابلیت‌های پیشرفته پردازش رسانه‌های دیجیتال مورد استفاده. خلق و نگهداری نمایه‌ها و فهرست‌های همگانی پیوسته. مجسم‌سازی ^{۳۶} و ارتباطات دو سویه دیجیتال.
نظام‌های اطلاعاتی دیجیتال فن‌آوری دیجیتال پردازش رسانه‌های با فن‌آوری دیجیتال ^{۳۷} سخت‌افزار، تجهیزات ارتباطات دوربرد	درون‌دهی منابع داده‌ها. پردازش داده و تبدیل آن به اطلاعات. برون‌دهی فرآورده‌های اطلاعاتی، ذخیره‌سازی منابع داده‌ها. نشر رومیزی، سیستم نظارت ^{۳۸} . نگهداری مودم‌ها، خطوط تماس تلفنی، تحلیل سیستم. فنون گزینش مسیر ^{۳۹} .
حفاظت در برابر ویروس‌ها امنیت داده‌ها حمایت تعلیماتی	نرم‌افزارهای ویروس‌یابی. جستجوی جامع ویروسها پیگیری و خلاصی از آنها. آموزش و تعلیم کاربران جدید، تشریح نحوه استفاده از مدل‌های الکترونیکی.

Challenges for the modern information professional at the advent of the XXI century, online & CD-Rom Review, 1998, Vo. 22, No. 6, PP. 395-7.

۲۱ به تصویر می کشد.

نتیجه

همانطور که ارتباطات و انتقال اطلاعات در قرن ۲۱ از طریق سایبراسپیس^{۱۲} صورت خواهد گرفت، اطلاع رسانی پیشرفته نیز سایر مدارهای^{۱۳} آینده خواهند بود. اوج گیری استفاده از رسانه های ارتباطی الکترونیکی و شبکه های جهان گستر نقش اطلاع رسانی حرفه ای و کارکنان حوزه کتابداری و اطلاع رسانی را بیشتر دچار چالش خواهد کرد. آنها باید از قابلیت های منحصر به فردی که از آنها انتظار می رود برخوردار باشند. از جمله برخورداری از دانش عمیق در باب منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی در حوزه های تخصصی، و دانش طراحی و مدیریت خدمات اطلاعاتی جهت برآوردن نیازهای اطلاعاتی راهبردی گروه ها و افراد.

مادامی که به سوی هزاره جدید پیش می رویم اطلاع رسانی حرفه ای حداقل با سه تغییر اصلی مواجه می شوند: گذر از رسانه های کاغذی به الکترونیکی، افزایش تقاضا جهت مسئولیت پذیری، و اشکال نوین سازمان دهی. همه این تغییرات به ترکیب عواملی چون رقابت جهانی فن آوری های جدید ارتباطی و محاسباتی و نیاز محسوس سنجش میزان تولید حاصل از کارگران دانش و خدمات^{۱۴} مربوط می شوند.

صلاحیت کارکنان پیشرفته مشاغل اطلاعاتی حکایت از مجموعه های متفاوتی از مهارت ها، صفات و ارزش هایی دارد که آنها را مبدل به سایر مدارها یا کسانی می کنند که عملکردی شبیه پیام رسانیان^{۱۵} و کارگران اطلاعاتی^{۱۶} یا دانش دارند.

خروج کتابدار = ورود سایر مدار/ کتابدار کتابخانه دیجیتال^{۱۷}

منابع

* V. Sreenivasulu, *Computer and Information Literacy*:

یادداشتها

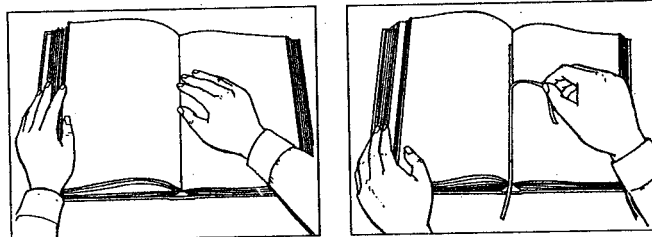
۱. کتابدار مؤسسه ملی بازاریابی کشاورزی هند
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه تهران

3. Computer Literacy
4. Information Literacy
5. Media Literacy
6. Media Literate
7. Network Literacy
8. Networked Information
9. Venn diagram
10. Mc Clure
11. Multimedia Literacy
12. Cyberspace
13. Cybrarians
14. Knowledge and Service Workers
15. Communicators
16. Information Workers
17. Digital Librarian
18. Navigation
19. Browsing
20. Filtering
21. Digital document analysis
22. Home Pages
23. Content Conversion
24. Downloading techniques
25. Connectivity skills
26. Inter - Operability
27. Truncation
28. Twists and turns
29. Online Public Access Catalogues
30. Library automation
31. Multimedia indexing
32. Multimedia integration Technology
33. Object oriented processing speech recognition
34. Hypermedia/multimodels systems
35. Multimedia network protocols
36. Visualization
37. Digital Technology media processing
38. Monitoring system
39. Switching techniques

سواد رایانه ای و اطلاعاتی: چالش های پیش روی ...

آموزش از راه دور علوم کتابداری و اطلاع رسانی در آسیا واقیانوسیه (۱)

مؤلف: Chutima Sacchanand

مترجم: حمید دلیلی
عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور

آموزش ببینند و آن زمانی بود که ملویل دیویی در مدرسه کتابداری آلبانی آمریکا حضور یافت و دوره‌های مکاتبه‌ای را برای کتابداران کتابخانه‌های کوچک و تخصصی گسترش داد. بعد از آن مدارس، دانش‌آموزان را به صورت نیمه‌وقت در شیفت‌های شبانه، کلاس‌های آخر هفته، واحدهای تابستانی و جلسات متمرکز در محدوده خانه‌ها ثبت‌نام کردند و به صورت‌های مختلف بدون حضور در کلاس درس، آموزش را ادامه دادند. (۳)

در توسعه چشمگیر عصر اطلاعات تأکید بر آموزش بیشتر، ادامه تحصیلات و آموزش ضمن خدمت افرادی است که بر اثر فشار کار نمی‌توانند در محل کلاس حاضر شوند. آموزش از راه دور، مفیدترین و مقرون به صرفه‌ترین روش است. بدین معنا که اطلاعات و مهارت‌ها و قابلیت‌های مشاغل اطلاعاتی را افزایش داده و آنرا روزآمد می‌کند. (۴) یکی از نقاط قوت آموزش از راه دور، توانایی گردآوردن مهارت‌های گوناگون در کنار تجربیات شغلی است. (۵)

نظام آموزش از راه دور به عنوان یک روش ادامه تحصیل برای تمام مردم، بخصوص افراد شاغل، در تمام دنیا رایج شده است. این روش محصول ویژه عصر صنعتی شدن است (۲) و با استفاده از پیشرفت‌های سریع ارتباطات الکترونیکی در سال ۱۹۸۰ و اوایل ۱۹۹۰ کارایی بسیاری پیدا کرده است. فن‌آوری‌های جدید ارتباطی باعث شده‌اند که آموزش فراتر از کلاس‌های درس انجام گیرد. تعدادی از کالج‌ها، دانشگاه‌ها و انستیتوها، موضوعاتی را از طریق سیستم آموزش از راه دور ارائه می‌دهند. بنابراین کسی که می‌خواهد مدرک تحصیلی بدست آورد و یا مهارت‌های شغلی‌اش را بهبود بخشد، می‌تواند علوم لازم را بدون حضور در محیط‌های آموزشی بیاموزد.

نیاز به آموزش از راه دور برای مشاغل
اطلاع‌رسانی

از سال ۱۸۸۸ متخصصان اطلاعات توانستند از راه دور

رشد کالج‌ها و دانشگاه‌های از راه دور در علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی با توجه به تعداد دانشجویان تحت تعلیم و تعداد مؤسسه‌های مسئول آموزش از راه دور، بسیار چشمگیر بوده است. عصر الکترونیک چالش‌هایی در مشاغل مربوط به اطلاع‌رسانی به وجود آورده است؛ بطوری که کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی بر مدیریت رکوردهای الکترونیکی و کتابخانه‌های مجازی متمرکز شده‌اند. و بدین ترتیب آموزش از راه دور فرصت‌های متعددی برای مشاغل اطلاع‌رسانی به وجود آورده است، از جمله:

- مهیا کردن فرصت‌هایی برای بدست آوردن و یا روزآمد کردن مهارت‌ها و دانش در زمینه‌هایی که متقاضی آن زیاد است.

- افزایش مستمر قابلیت‌های حرفه‌ای. هدفهای فردی ممکن است مشوق ادامه تحصیل باشد که در این صورت لازم نیست افراد به دنبال امکانات رسمی ورود به دانشگاه باشند.

- تأکید بر نداشتن محدودیت‌هایی نظیر مکان و زمان کلاس درس در آموزش از راه دور که در زمانها و مکانهای مختلف قابل تطابق است و می‌توان در صورت نیاز دروس را در خانه و یا در محل کار (بسته به نیازهای فردی) فرا گرفت.

- افزایش امکان دستیابی به آموزش و برآوردن نیازهای فراگیرهایی که دائماً در حال کار هستند.

- فراهم کردن موقعیت آموزش برای مشاغل اطلاع‌رسانی و کسانی که در مناطق دوردست کار و یا زندگی می‌کنند و راهی برای پیشرفت و ادامه تحصیلات خود ندارند.

- ایجاد فرصت آموزشی برای کسانی که تعهدات خانوادگی و یا شغلی دارند و قادر نیستند در دانشگاه‌های رسمی به تحصیل ادامه دهند.

یک تحقیق: آموزش از راه دور در علم کتابداری و اطلاع‌رسانی

در سال ۱۹۸۹ بخش توسعه و تحقیق کتابخانه انگلیس، پژوهشی را به صورت مقاله‌ای تحقیقی در ۵۰ صفحه منتشر کرد. این مقاله که درباره آموزش از راه دور در زمینه "مطالعات کتابداری و اطلاع‌رسانی" بود، به وسیله ج.ا. هاکس ترنت ویت

و اف. سی. پی. وایت انجام شد. (۶) بدین ترتیب که با ۱۸۸ مدرسه و مؤسسه کتابداری در کشورهای انگلیسی زبان ارتباط برقرار کردند. از این تعداد ۸۲ مؤسسه و یا مدرسه پاسخ دادند که تقریباً بیش از ۴۳٪ بود. این برآورد نشان می‌داد که دامنه رشته‌های ارائه شده از طریق آموزش از راه دور، از یک دوره سیزده هفته‌ای "آمار برای کتابداران" تا سطوح پیشرفته و کامل در تمام درجات، حتی در سطح دکتری گسترده است. این تحقیق نشان داده است که هم اکنون فهرست کاملی از بسته‌های نرم‌افزاری مربوطه که عرضه شده و یا در آینده نزدیک عرضه خواهند شد در دسترس می‌باشد. بعضی از نکات مهم و جالب برگرفته شده از این تحقیق بطور مثال با نگرانی درباره هزینه مالی آموزش از راه دور و همچنین جدایی فراگیر دوره آموزش از راه دور از استادان می‌باشد. در قسمت‌هایی از پژوهش، مشکلات عملی به نظر بزرگ می‌رسند: مثلاً استفاده وسیع از ابزارهای مورد نیاز برای آموزش فراگیر از راه دور، بسیار گران است. علیرغم همه این محدودیت‌ها نظریات جالب بسیاری از پاسخ‌دهندگان، نشان دهنده تقاضای آنان برای آگاهی از نحوه دستیابی به این طریقه آموزشی در حال توسعه بود.

ارائه علم اطلاع‌رسانی و کتابداری از طریق آموزش از راه دور در کشورها و مؤسسات آسیا و اقیانوسیه

انستیتوی ملی آموزش چندرسانه‌ای (NIME) ژاپن در تبادلی با یونسکو درباره آموزش از راه دور در آسیا و اقیانوسیه تحقیقی انجام داد. (۷) از آخرین تحقیقات، اطلاعات زیر در زمینه علم کتابداری و اطلاع‌رسانی از طریق آموزش از راه دور بدست آمد:

- علم کتابداری و اطلاع‌رسانی از طریق آموزش از راه دور در هفت کشور آسیا و نواحی اقیانوسیه ارائه می‌شود: استرالیا، چین، هند، ژاپن، نیوزیلند، گینه جدید، پاپائو و تایلند.

- سطوح مختلفی شامل دیپلم، فوق دیپلم، کاردان و لیسانس ارائه شد.

در ۱۹۹۸ مؤلف با بررسی پایگاه اطلاعاتی مرکز

می‌کند. در برنامه درسی علوم اطلاع رسانی و در طی طرح ادامه تحصیل، به عموم متقاضیان دروس متعدد انفرادی نیز ارائه می‌شود که در پایان این دوره‌ها، گواهینامه دریافت می‌دارند.

آموزش رسانه‌ها

مهمترین نوع آموزش رسانه‌ای برای دانشجویان رشته کتابداری و اطلاع رسانی که در مؤسسات آسیا و مناطق اقیانوسیه استفاده می‌شود، مواد چاپی است که مطالعه مواد کتابی و جزوات درسی را تشکیل می‌دهد. البته برنامه‌های رادیو و تلویزیون، آموزش انفرادی چهره به چهره، کار عملی، کیت‌های آزمایشگاهی و آموزش خانگی نیز بسیار مهم هستند. وسایل دیگر عبارتند از نوارهای کاست، نوارهای ویدئو، آموزش از طریق رایانه، آموزش تلفنی. آموزش انفرادی از طریق پست، مشاوره از طریق پست و تلفن و دیگر رسانه‌ها، آموزش انفرادی از طریق کنفرانس از راه دور ویدئویی، دیسکهای فشرده نوری و اینترنت که به سرعت و به شکل بسیار وسیعی در حال گسترش است.

آموزش از طریق مواد و رسانه‌ها معمولاً به وسیله دانشکده‌های نیمه‌وقت و یا تمام وقت توسط گروه‌های تخصصی برای توسعه مواد درسی به وجود می‌آید. رادیو و تلویزیون، نوارهای دیداری و شنیداری به وسیله اعضای دانشگاهی و زیر نظر مرکز تولید مواد درسی، تولید می‌شود.

سیستم‌های آموزشی

سیستم‌های آموزشی بیشتر بر مواد چاپی استوارند. دانشجویان از طریق مواد چاپی که برایشان ارسال می‌شود، مطالعه می‌کنند، به برنامه‌های رادیو و نوارهای شنیداری گوش می‌دهند و برنامه‌های تلویزیون و ویدئو را تماشا می‌کنند و از ارتباطاتی نظیر کنفرانس از راه دور بطور فعال بهره می‌گیرند. در بعضی از موضوعات، دانشجویان بایستی کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام دهند که در این صورت بر طبق تعداد واحدهایی که باید بگذرانند، جلسات آموزش حضوری و مشاوره‌های گوناگون ضمنی انجام می‌شود.

بین‌المللی آموزش از راه دور (ICDL) تحقیق کوتاهی انجام داد. مطالب مربوط به این زمینه بررسی و پرسشنامه‌هایی برای استادان راهنما فرستاده شد، که بعضی از کشورها اطلاعات را ارائه ندادند. اطلاعات تجزیه و تحلیل شد و نتایج زیر بدست آمد:

- آموزش از راه دور در علم کتابداری و اطلاع رسانی به وسیله ۳۱ مؤسسه در ۹ کشور آسیا و اقیانوسیه ارائه می‌شود. - سطوح مختلف دوره‌های ارائه شده به گرفتن مدرک ختم می‌شود: دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و درجه دکتری.

بسیاری از دوره‌های کوتاه مدت نیز ارائه می‌شوند؛ بطور مثال:

- استرالیا: در دانشگاه چارلز استوارت دانشنامه کتابداری و علوم اطلاع رسانی، لیسانس هنر (علم کتابداری و اطلاع رسانی)، دانشنامه علوم کاربردی (مدیریت اطلاع رسانی و کتابداری)، دانشنامه آموزش و پرورش (کتابدار معلم)، فوق لیسانس علوم کاربردی (مطالعات اطلاع رسانی)، فوق لیسانس علوم کاربردی (کتابدار معلم)، فوق لیسانس آموزش و پرورش (کتابدار معلم) و دکتری (علم اطلاع رسانی). شبکه اطلاعاتی بدون کلاس ویکتورین TAFE و بخش فنی و آموزشی بطور مشترک مدرک علوم کاربردی می‌دهد (در رشته مطالعات کتابداری و اطلاع رسانی).

- فیجی: دانشگاه ساوت پاسیفیک در مطالعات کتابداری و اطلاع رسانی دیپلم می‌دهد.

- هند: دانشگاه آزاد ملی ایندیرا گاندی در علم کتابداری و اطلاع رسانی فوق لیسانس می‌دهد و دانشگاه کاکاتیا نیز به کسانی که دوره کتابداری و اطلاع رسانی را بگذرانند مدرک لیسانس ارائه می‌دهد.

- نیوزیلند: دانشگاه ویکتوریای ولینگتون فوق لیسانس مطالعات اطلاع رسانی و کتابداری می‌دهد.

- پاکستان: دانشگاه آزاد علامه اقبال در رشته کتابداری و اطلاع رسانی لیسانس می‌دهد.

- تایلند: دانشگاه رامکامنج در علوم انسانی، لیسانس و فوق لیسانس کتابداری و اطلاع رسانی می‌دهد. دانشگاه آزاد شوکتایی تاماتیرات، دیپلم و لیسانس اطلاع رسانی ارائه

دارند، به عنوان یکی از اهداف ویژه، توافق کردند. برای رسیدن به این هدف راهکارهای زیر توصیه شده است:

- گسترش تحقیق STOU و انتشار نتایج بر روی شبکه جهانی وب.

- تجهیز آموزش در راستای بهبود برنامه‌های آموزش از راه دور و توسعه بسته‌های نرم‌افزاری آموزش از راه دور برای موضوعات تخصصی جهت دستیابی به مهمترین نیازهای آموزشی. (۸)

برای اجرای برنامه آموزش از راه دور، در این سمینار توافق شد که STOU از طریق تحقیقاتی که انجام می‌دهد، مؤسسانی را که رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی را از طریق نظام آموزش از راه دور ارائه می‌دهند، پشتیبانی کند. این پشتیبانی شامل کمک به مدارس کتابداری و اطلاع‌رسانی منطقه، بررسی چگونگی توسعه برنامه‌های آموزش از راه دور، مجموعه‌سازی، توسعه و گسترش اطلاعات و بسته‌های نرم‌افزاری جهت مشاغل اطلاع‌رسانی و کارمندان می‌باشد. (۹)

آموزش از راه دور در علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی در آسیا و مناطق اقیانوسیه، بیشتر رشد می‌کند. اهمیت این موضوع و استانداردهای آن پذیرفته شدند. بدین جهت انتظار می‌رود که مؤسسات بیشتری به وجود بیایند تا از طریق آموزش از راه دور، علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی را ارائه دهند. شبکه‌های چندرسانه‌ای متعددی برای تجهیز آموزش دانشگاهی استفاده خواهند شد، اگر چه مواد چاپی هنوز مهمترین رسانه آموزشی در آسیا و مناطق اقیانوسیه در چند سال آینده بشمار خواهند آمد و این بخاطر مشکلات جدی اقتصادی است. همچنین ساختار اطلاعاتی و تکنولوژیکی در برخی موارد، مشکلات اساسی هستند.

خلاصه

امروزه آموزش از راه دور در سراسر دنیا به عنوان جانشین عملی تحصیلات دانشگاهی شناخته شده است و در عصر دانش و فن‌آوری، جای خود را بطور شایسته‌ای باز کرده است. طرفداران آموزش از راه دور در علم کتابداری و اطلاع‌رسانی، که در سال ۱۹۸۸ آغاز شده است، در آسیا و اقیانوسیه به

ارزیابی دانشجویان به صورت‌های مختلف انجام می‌شود، مانند: امتحانات پیوسته، ارائه تکالیف کتبی، کارهای عملی، حضور منظم در کارگاه و امتحانات نهایی کتبی از روشهایی هستند که در مورد مراکز آموزشی مختلف سراسر کشور بکار گرفته می‌شود.

منابع و خدمات

مهمترین منابع، منابع کتابخانه‌ای، مراکز محلی مطالعه، مراکز منطقه‌ای و مراکز مرجع بخصوص مراکز مطالعه و مشارکت دولت و مؤسسات خصوصی است. این ارتباط، امکان تماس‌های متعددی برای دانشجویان ایجاد می‌کند و در جهت غنای آموزش از راه دور و امکان استفاده کامل از منابع یادگیری را فراهم می‌کند.

سرویس‌های حمایتی دانشجویان، در حل مشکلات دانشگاهی و غیردانشگاهی دانشجویان آموزش از راه دور بسیار مفیدند. خدماتی که به دانشجویان آموزش از راه دور ارائه می‌شود معمولاً شامل، آموزش انفرادی، خدمات کتابخانه‌ای، خدمات رایانه‌ای، سرویسهای مشاوره‌ای تحصیلی و شغلی و تجارب عملی - فنی می‌باشد.

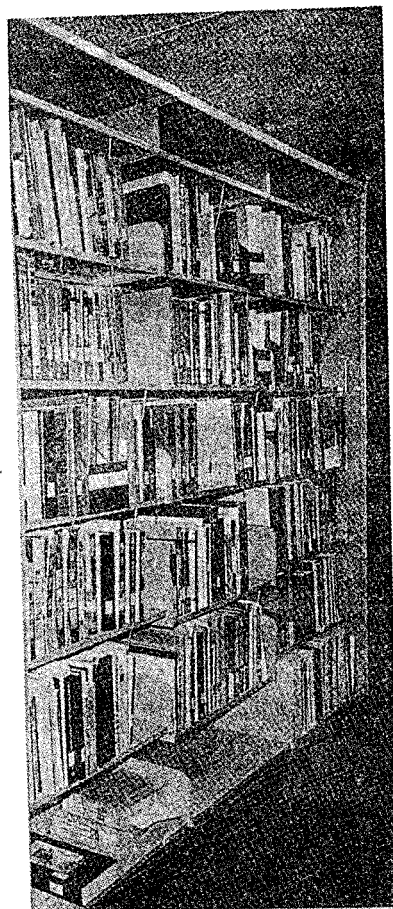
انتظارات و تمایلات

متخصصان آموزش از راه دور از یازده کشور در سمینار و کارگاه آموزشی تحت عنوان "طرح‌ریزی توسعه منابع انسانی برای جوامع اطلاعاتی" در دانشگاه آزاد شوکو تایی تاماتیرات تایلند که از ۷-۳ مارس ۱۹۹۷ برگزار شده بود، شرکت کردند. این سمینار و کارگاه در جهت بهبود برنامه‌ریزی و گسترش رهنمودهای مربوط به آموزش و پرورش مشاغل اطلاعاتی در مناطق آسیا و اقیانوسیه برگزار شده بود. این سمینار مشترکاً به وسیله دانشگاه آزاد شوکو تایی تاماتیرات و دفتر یونسکو در بانکوک تایلند سازماندهی شده بود و توسط وزارت آموزش، علوم، ورزش و فرهنگ دولت ژاپن حمایت می‌شد.

در این سمینار، اعضاء با یک برنامه منطقه‌ای در مورد مهیا کردن وسایل یادگیری از راه دور برای مشاغل اطلاعاتی و نیز کارمندانی که با احتیاجات ویژه کتابخانه‌های محلی سروکار

8. Sukhothai Thammathirat Open University and UNESCO Bangkok, Thailand. Report of the Consultative Meeting and Workshop: Planning Human Resources Development for Information Societies. Bangkok, 1997. (Supported by the Ministry of Education, Science, Sports and Culture. Government of Japan), 1997.
9. Ibid.

سرعت افزایش یافتند. شمار کشورها و مؤسساتی که علوم کتابداری و اطلاع رسانی را از طریق آموزش از راه دور ارائه می دهند نیز افزایش یافته است و سطوح مختلف برنامه های آموزشی منتهی به مدرک و دوره های کوتاه مدت ارائه شدند. این امر غنای کلاسهای درس را با استفاده از فن آوری های متفاوت گسترش می دهد و خدمات و منابع دانشگاهی را به محیط های خارج از دانشگاه می برد و به وسیله انتقال موضوعات درسی، صاحبان مشاغل اطلاع رسانی را به دیدن جلسات سخنرانی بطور آسان در منزل و محل کارشان قادر کرده است. آموزش از راه دور کتابداری و اطلاع رسانی به عنوان یک مجموعه کامل برای مشاغل اطلاع رسانی نه فقط به عنوان "آموزش برای همه" بلکه به عنوان "آموزش برای فردا" مطرح می شود.

منابع

1. Sacchanand, Chutima. "Distance Education in Library and Information Science in Asia and the Pacific Region". IFLA. Vol. 25. No 2, 1999. P 97-100.
2. Peters, O. "The Tieberg Has Not Milked: Further Reflections on the Concept of Industrialization and Distance Teaching". Open Learning 6: 3-8 (1989).
3. Barron, Daniel D. "The Library and Information Science Distance Education Consortium: The Profession's Virtual Classroom". Wilson Library Bulletin 41-43 (October 1991).
4. Stoker, David. "Editorial: Information and Library Studies at a Distance". Journal of Librarianship and Information Science 27: 3-5 (March 1995).
5. Markowitz, Harold. Distance Education: Staff Handbook Urbana Champaign: University of Illinois at Urbana - Champaign, 1990.
6. Haythornthwaite, J.A. and F.C.P. White. Distance Education in Library and Information Studies: A Survey. West Yorkshire: British Library Research and Development Department, 1989.
7. National Institute of Multimedia Education. Distance Education in Asia and the Pacific. Report on Multimedia Education. Revised Edition. Chiba: NIME, 1994.